

IZVEŠTAJ O PROCENI POTREBA

Smernice koje se odnose na kvalitet za sigurne
kuće koje pružaju podršku žrtvama nasilja
nad ženama i nasilja u porodici

**Projekat Saveta Evrope
„Jačanje borbe protiv nasilja nad
ženama i nasilja u porodici – II faza“**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

IZVEŠTAJ O PROCENI POTREBA

Smernice koje se odnose na kvalitet za sigurne kuće koje pružaju podršku žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici na Kosovu*

Projekat Saveta Evrope
„Jačanje borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici na Kosovu * – II faza“

Autorka:

Ariana Qosaj Mustafa, lokalna ekspertkinja

Saradnice/Urednice:

Marta Becerra, Savet Evrope

Merita Limani, Savet Evrope

Decembar 2019. godine

* Svako pominjanje Kosova u ovom tekstu, bilo da je reč o teritoriji, institucijama ili stanovništvu, se tumači u potpunosti u skladu s Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i bez prejudiciranja statusa Kosova.

Sadržaj

1. UVOD	5
1.1 Zakonodavni, normativni i dokumenti javnih politika:	5
1.2 Razgovori sa fokus grupom zainteresovanih strana i sa sledećim ključnim pružaocima informacija:	6
1.3 Materijali za obuku i ostale relevantne procene:	6
2. GLAVNI NALAZI SEKUNDARNOG ISTRAŽIVANJA	7
2.1 Socijalne usluge na Kosovu i uloga sigurnih kuća	7
2.2 Uloga sigurnih kuća u pružanju socijalnih usluga prema kosovskim zakonima i javnim politikama	8
3. NAJVAŽNIJI NALAZI SA FOKUS GRUPA I IZ POSETA NA TERENU	11
3.1 Nadležnosti sigurnih kuća u pružanju pomoći ženama žrtvama NuP	11
3.2 Nadležnosti sigurnih kuća prema kosovskim SOP	13
3.3 Kontrolna lista za sigurne kuće prema SOP	15
3.4 Druge smernice za NVO u pružanju pomoći i zaštite žrtvama NuP na Kosovu	17
3.5 Inicijative za jačanje kapaciteta/obuke	18
3.6 Održivo finansiranje za sigurne kuće	20
4. SLEDEĆI KORACI U IZRADI SMERNICA ZA SIGURNE KUĆE, KOJE SE ODNOSE NA KVALITET	21
5. SLEDEĆI KORACI U PROCESU IZRADE NACRTA SMERNICA ZA SIGURNE KUĆE	23

Spisak skraćenica

NuP	Nasilje u porodici
VAW (eng.)	Nasilje nad ženama
SOP	Standardne operativne procedure
MRSZ	Ministarstvo za rad i socijalnu zaštitu
ARR	Agencija za rodnu ravnopravnost
NVO	Nevladina organizacija
EU	Evropska unija
CSR	Centri za socijalni rad
DSPP	Departman za socijalnu i porodičnu politiku
AU	Administrativno uputstvo
CEDAW	Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena
KCS	Krizni centar za žrtve silovanja
CUSN	Centar za upućivanje žrtava seksualnog nasilja

1. Uvod

Sa ciljem procenjivanja potreba za izradom smernica namenjenih sigurnim kućama koje pružaju usluge žrtvama nasilja nad ženama, te predlaganja metodologije i sledećih koraka, u početku istraživanja su analizirani relevantni zakoni, podzakonski akti i javne politike u oblasti pružanja socijalnih usluga na Kosovu, uloga sigurnih kuća prema važećem kosovskom zakonodavstvu u pružanju usluga žrtvama NuP i drugih oblika zlostavljanja, prema potrebi, kao i postojeći mehanizmi koji su prema kosovskom zakonodavstvu nadležni za pružanje zaštite i pomoći ženama žrtvama nasilja na Kosovu. Pored toga, održana je jedna fokus grupa sa ključnim relevantnim zainteresovanim stranama u kancelariji Saveta Evrope u Prištini/Prishtinë u novembru 2019. godine, a tokom decembra 2019. godine održana su još dva sastanka na ovu temu sa predstavnicima sigurnih kuća iz Prištine/Prishtinë i Gnjilana/Gjilan. Napomena: Kompletan spisak ocenjenih izveštaja, uključujući relevantne međunarodne i lokalne izveštaje, naveden je u okviru potpunog spiska literature.

Analizirani su sledeći pravni i strateški dokumenti:

1.1 Zakonodavni, normativni i dokumenti javnih politika:

- Zakon o socijalnim i porodičnim uslugama br. 02/L-17:
- Zakon o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-17 o socijalnim i porodičnim uslugama;
- Zakon br. 03/L-182 o zaštiti od nasilja u porodici na Kosovu, 2010. godine
- Zakon br. 03/L - 040 o lokalnoj samoupravi;
- kosovski Zakon br. 03/L-049 o finansiranju lokalne samouprave;
- Strateški plan Ministarstva za rad i socijalnu zaštitu (MRSZ) za period 2018-2022. godine;
- Administrativno uputstvo Vlade br. 17/2013 za licenciranje pravnih lica/orgанизacija koje pružaju socijalne i porodične usluge;
- Uredba Ministarstva finansija br. - 04/2017 o kriterijumima, standardima i procedurama za finansiranje nevladinih organizacija iz javnih sredstava¹;
- Standardne operativne procedure za zaštitu od nasilja u porodici (SOP);
- Sektororska strategija Ministarstva za rad i socijalnu zaštitu za period 2018-2022. godine;

¹ Može se naći na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=14831>

1.2 Razgovori sa fokus grupom zainteresovanih strana i sa sledećim ključnim pružaocima informacija:

- G. Mentor Morina, vršilac dužnosti rukovodioca Departmana za socijalnu i porodičnu politiku, MRSZ;
- Gđa Adile Šaćiri, načelnica Odeljenja za socijalne usluge, MRSZ
- G. Naim Čelaj, nacionalni koordinator za borbu protiv nasilja u porodici na Kosovu, zamenik ministra pravde;
- Edi Gusia, rukovodilac Agencije za rodnu ravnopravnost Kosova
 - Predstavnici sigurnih kuća:
- Erblina Dinarama - direktorka sigurne kuće u Đakovici/Gjakovës,
- Sakibe Doli - bivša direktorka sigurne kuće u Đakovici /Gjakovës, konsultant Sigurne kuće;

Naknadni odvojeni sastanci sa sigurnim kućama/prihvatištima:

- Zana Hamiti – direktorka Sigurne kuće u Prištini/Prishtinë za žrtve NuP, Centar za zaštitu žena i dece;
- Nazife Jonuzi, direktorka sigurne kuće u Gnjilanu/Gjilan;

1.3 Materijali za obuku i ostale relevantne procene:

- Priručnik o upravljanju slučajevima za sigurne kuće za žrtve nasilja u porodici, koji je finansirala Kancelarija EU, a realizovala Kancelarija UNWOMEN (Agencija Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena) na Kosovu i Sigurna kuća u Đakovici/Gjakovës, novembar 2018. godine;
- Procena stepena primene kosovskih SOP za zaštitu od nasilja u porodici, Agencija za rodnu ravnopravnost (ARR), septembar 2019. godine

2. Glavni nalazi sekundarnog istraživanja

2.1 Socijalne usluge na Kosovu i uloga sigurnih kuća

Pružanje socijalnih usluga na Kosovu definisano je kosovskim Zakonom o socijalnim i porodičnim uslugama, br. 02/L-17 usvojenim 2005. godine.² Potom je 2012. godine zakon izmenjen i dopunjen Zakonom br. 04/L-081 kojim se detaljnije definišu strukture i nadležnosti za pružanje socijalnih usluga. Trenutno je Ministarstvo za rad i socijalnu zaštitu takođe pokrenulo sveobuhvatnu analizu i izmene ovog osnovnog zakona i formirana je radna grupa za izradu nacrtu.³

— Ministarstvo za rad i socijalnu zaštitu je glavni organ na centralnom nivou koje ima zakonom utvrđen mandat da vrši nadzor nad sprovođenjem i pružanjem socijalnih usluga, uključujući i usluge opština.⁴ Detaljna podela nadležnosti za pružanje socijalnih usluga i socijalne pomoći je izvršena i prenetu u skladu sa tzv. „paketom decentralizacije,“ a dodatno je definisana Memorandumima o razumevanju koji su potpisani između MRSZ-a, opština, kosovskog Ministarstva finansija i Ministarstva administracije lokalne samouprave 2009. godine.⁵

— Pružanje socijalnih usluga prema kosovskom zakonu obuhvata više nadležnosti koje se odnose na staranje o ugroženim zajednicama, uključujući žrtve nasilja u porodici i trgovine ljudima, hraniteljstvo i brigu o deci, brigu o starim licima i registraciju i licenciranje centara za zbrinjavanje, kao i definisanje procedura za zapošljavanje osoblja i izgradnju kapaciteta, uglavnom predviđene kao opštinske nadležnosti u skladu sa članom 1. Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama.⁶ Nadalje, nekoliko nadležnosti za pružanje socijalnih usluga, bez obzira na to što su prenete na opštine, vodi i nadzor nad njima vrši Ministarstvo. Izmenjenim i dopunjenim Zakonom o socijalnim i porodičnim uslugama iz 2012. godine takođe se ponovo utvrđuje u članu 2.5 da MRSZ ostaje nadležno za postavljanje profesionalnih standarda socijalnih i porodičnih usluga koje opštine moraju da ispune, uključujući kategorije i broj stručnog osoblja koje je potrebno zaposliti. U skladu sa osnovnim zakonom o socijalnim uslugama iz 2005. godine, Ministarstvo nastavlja da određuje kategorije i broj zaposlenih koje će CSR angažovati. Uz to, praćenje kvaliteta usluga koje pružaju opštine ostaje u nadležnosti MRSZ-a. MRSZ je konsolidovalo svoju centralnu strukturu za upravljanje programima socijalne zaštite na Kosovu. Mandat za upravljanje, praćenje i inspekciju programa socijalne zaštite je u nadležnosti Departmana za socijalnu i porodičnu politiku (DSPP).⁷

² Vidi kosovski Zakon o socijalnim i porodičnim uslugama, koji se može naći na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2447>.

³ Razgovor sa fokus grupom zainteresovanih strana u Kancelariji Saveta Evrope u Prištini/Pristinë sa predstavnicima MRSZ-a, novembar 2019. godine

⁴ Vidi još projekat podrške EU Ministarstvu za rad i socijalnu zaštitu za jačanje mehanizma za sprovođenje decentralizacije socijalnih usluga: analiza decentralizacije i zakona: put za poboljšanje pružanja socijalnih usluga na Kosovu, Čosaj-Mustafa, Ariana i Dibrani, Selvete, 2015.

⁵ Eksplanatorni dopis koji je izdalo Ministarstvo ekonomije i finansija pod nazivom „Dopis kojim se odobrava prenos budžeta i prelazak odgovarajućeg osoblja na ključnim pozicijama i nadležnosti za Centre za socijalni rad sa MRSZ-a na opštine 2009. godine. Dopis citiran u Izveštaju EU o analizi decentralizacije i zakona: Put ka unapređenju pružanja socijalnih usluga na Kosovu, Čosaj-Mustafa, Ariana i Dibrani, Selvete, 2015., nije dostupan na internetu. Primerak se može dobiti od autorki.

⁶ Prema članu 1., osnovnim zakonom se definišu socijalne i porodične usluge kao pružanje neposrednog socijalnog staranja, savetovanje ili u posebnim slučajevima materijalna pomoć za lica u stanju socijalne potrebe. Nadalje, lica u stanju potrebe su definisana kao lica koja imaju potrebu za socijalnim uslugama zbog toga što su deca bez roditeljskog staranja, deca sa asocijalnim ponašanjem, maloletni prestupnici, lica iz poremećenih odnosa u porodici, stara lica, lica sa fizičkom bolešću ili ograničenih fizičkih ili mentalnih sposobnosti, sa duševnom bolešću, u opasnosti od iskorišćavanja ili zloupotrebe, nasilja u porodici i trgovine ljudskim bićima, zavisnosti od alkohola ili droge, lica koja su pretrpela posledice elementarnih nepogoda ili drugih nesrećnih slučajeva ili vanrednih situacija itd.

⁷ Departman u svojoj organizacionoj strukturi obuhvata: Odeljenje za socijalnu politiku, Odeljenje za socijalno planiranje i inkluziju, Odeljenje za socijalne usluge, Odeljenje za socijalnu pomoć i Odeljenje za osobe sa invaliditetom i stare osobe, a nadležno je i za nadzor nad radom centara za socijalni rad (CSR) koji su od decentralizacije 2009. godine odgovorni za pružanje socijalnih i porodičnih usluga na Kosovu. Vidi Strateški plan MRSZ-a za period 2018-2022. godine, koji se može naći na <https://mpms.rks-gov.net/wpdm-package/strategija-sektoriale-2018-2022/>

— MRSZ takođe ima konačnu nadležnost za nadzor nad licenciranjem i profesionalnim radom lokalnih NVO koje pružaju usluge ugroženim grupama, uključujući žrtve rodno zasnovanog nasilja. Nadalje, MRSZ putem javnog poziva oglašava potrebu za angažovanjem spoljnih saradnika za pružanje socijalnih usluga i odlučuje o finansiranju nevladinih organizacija. Takođe sprovodi i nadgleda izveštavanje licenciranih NVO koje je Ministarstvo odabralo kao pružaoce socijalnih usluga u pojedinačnim opštinama.⁸ Trenutno postoji 20 NVO koje su dobile licencu od MRSZ-a, od kojih je devet NVO licencirano i ugovorno angažovano kao pružaoce usluga za prihvatanje žrtava rodno zasnovanog nasilja, a još 11 NVO pruža socijalne usluge uopšte.⁹

— Tokom licenciranja NVO za pružanje socijalnih usluga, MRSZ je takođe dužno da formuliše kriterijume za licenciranje NVO. U skladu sa osnovnim Zakonom iz 2005. godine o socijalnim i porodičnim uslugama, utvrđene su procedure za licenciranje pojedinaca koji pružaju socijalne i porodične usluge, kao i drugih organizacija pružalaca usluga, kao što su sigurne kuće. Do decembra 2019. godine bilo je 900 licenciranih pojedinaca za pružanje socijalnih usluga i 20 licenciranih NVO. Pored toga, MRSZ je usvojilo još 22 politike minimalnih standarda za pružanje socijalnih usluga.¹⁰

— Nadalje, postupak licenciranja za pravna lica koja pružaju socijalne usluge regulisan je Administrativnim uputstvom (AU) Vlade za licenciranje pravnih lica/organizacija koje pružaju socijalne i porodične usluge br. 17/2003 koje je izdalo MRSZ.¹¹ Većina uloga i procedura za pružanje pomoći i zaštite žrtvama nasilja u porodici na Kosovu definisana je posebnim zakonima koji se takođe odražavaju u kosovskim Standardnim operativnim procedurama za zaštitu od nasilja u porodici (SOP), usvojenim 2013. godine. Agencija za rodnu ravnopravnost upravo sprovodi reviziju i ažuriranje SOP.

— Trenutno se NVO koje licencira i finansira MRSZ stalno žale na finansiranje koje im se opredeljuje i koje već godinama ostaje nepromenjeno i ne uzima u obzir njihove potrebe koje se zasnivaju na klijentima, kako bi se na odgovarajući način izračunalo dodeljeno finansiranje. Na primer, žrtve kojima pomažu pružaoce usluge sigurnih kuća ostaju u jednoj opštini, ali žrtve kojima se pruža pomoć u širem regionu su iz nekoliko opština. Isto tako, važeći pravni okvir takođe ne dozvoljava pokrivanje plata licenciranih pojedinaca koji rade sa NVO licenciranim od strane države.

2.2 Uloga sigurnih kuća u pružanju socijalnih usluga prema kosovskim zakonima i javnim politikama

Prema kosovskom Ustavu i Zakonu o lokalnoj samoupravi, Kosovo trenutno ima 38 opština. U skladu sa pravnim okvirom, opštine su ovlašćene da vrše sopstvene nadležnosti, prenete i proširene nadležnosti (zdravstvo, obrazovanje). Socijalne usluge su definisane kao sopstvene nadležnosti opština.¹²

U vezi sa socijalnim uslugama, definisanim kao sopstvene nadležnosti opština, ustanovljeno je da se pružanje socijalnih usluga suočava sa ozbiljnim izazovima na Kosovu. Na primer, ocenjeno je da je institucionalno pružanje socijalnih usluga na Kosovu na najnižem nivou u re-

⁸ Član 3, stav 3.3, alineja (b.a) i član 2.10 kosovskog Zakona o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-17 o socijalnim i porodičnim uslugama.

⁹ Strategija Ministarstva za rad i socijalnu zaštitu za period od 2018-2022. godine. Vidi na <https://mpms.rks-gov.net/wpdm-package/strategija-sektoriale-2018-2022/>

¹⁰ Vidi Sektorsku strategiju MRSZ-a i razgovor sa predstavnikom MRSZ-a, decembar 2019. godine

¹¹ AU za licenciranje pravnih lica/organizacija koje pružaju socijalne i porodične usluge br. 17/2003 koje je izdalo MRSZ, doneto decembra 2013. godine, koje se može naći na: <https://mpms.rks-gov.net/Portals/0/Ligji/Sekondar/248-Udhez-Adm.nr.07.13.pdf>. Administrativnim uputstvom se regulišu postupci i uslovi za izdavanje licence pravnim licima koja pružaju socijalne usluge. Ovim uputstvom se konkretno uređuju pitanja u vezi sa dokumentima potrebnim za izdavanje licence od strane Ministarstva, i definiše nadležni organ za licenciranje, inspekciju, praćenje rada i obnavljanje licenci.

¹² Vidi kosovski Zakon o lokalnoj samoupravi i Zakon o finansiranju lokalne samouprave.

gionu, a takođe je ispod nivoa u državama koje su nedavno ušle u EU, na primer u Hrvatskoj.¹³ Nadalje, utvrđeno je da centri za socijalni rad (CSR) koje vode opštine nemaju dovoljno ljudskih i budžetskih resursa, a takođe nemaju dovoljno kvalifikovanog osoblja da adekvatno izvršavaju svoj mandat.¹⁴ Broj licenciranih pružalaca socijalnih usluga se značajno razlikuje od opštine do opštine, a broj korisnika po socijalnom radniku je veći nego što to zahtevaju utvrđeni minimalni standardi. U takvim slučajevima i CSR-i i MRSZ mogu da angažuju spoljne saradnike za pružanje socijalnih usluga i sklope ugovore sa NVO za pružanje takvih usluga.¹⁵

— Osim toga, centrima za socijalni rad, posebno onima koji rade u srednje velikim ili malim opštinama, često nedostaje specijalizovano osoblje poput psihologa, pravnika, sociologa, obrazovnih stručnjaka, pa čak i socijalnih radnika za pružanje prilagođenih usluga.¹⁶ Ovo je takođe dovelo do toga da centralni nivo vlasti nerado daje veću autonomiju opštinama u pružanju socijalnih usluga, uključujući finansijsku ili kadrovsku podršku.¹⁷

— Prema članu 8. kosovskog Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama, kad je u pitanju uloga organizacija nevladinog sektora u pružanju pomoći i zaštite licima u stanju potrebe, uključujući porodice i decu, one su definisane kao pravna lica. Nadalje, zakonom se podstiču lokalne ili međunarodne organizacije da pružaju socijalne i porodične usluge. Ove usluge mogu da se pružaju ili na njihovu sopstvenu inicijativu (uz podršku donatora) ili na osnovu ugovora, u ime opštinske Uprave u slučaju lokalnih usluga, ili Departmana za socijalnu zaštitu Ministarstva za rad i socijalnu zaštitu (MRSZ) kada se pojavi potreba za pružanjem usluga na nivou čitavog Kosova.¹⁸ Stoga je predviđeno da NVO koje pružaju socijalne i porodične usluge budu registrovane kod odgovarajućih organa i da podležu licenciranju od strane Odeljenja za socijalno staranje, saglašavajući se da poštuju propise i postupke koje je propisalo Ministarstvo.¹⁹ MRSZ-u je dozvoljeno da sklapa ugovore sa NVO koje pružaju porodične i socijalne usluge, a opštinama je takođe dozvoljeno da sklapaju ugovore sa NVO za pružanje porodičnih i socijalnih usluga na teritoriji njihove opštine, u skladu sa opštinskim godišnjim Planom socijalnih i porodičnih usluga.²⁰ Shodno tome, sigurne kuće takođe mogu da traže podršku opštinskih vlasti za svoje potrebe za finansiranjem i nekoliko njih to čini iako je pružena podrška minimalna.²¹ Izuzetno, bilo je nekoliko opština koje su obezbedile prostorije za sigurne kuće na Kosovu bez naknade ili su obezbedile zemljište sigurnim kućama da izgrade svoje objekte kao u slučaju opština Đakovica/Gjakovës, Peć/Peja, Gnjilane/Gjilan i Priština/Prishtinë.²²

— Pored toga, jednim brojem međunarodnih standarda u oblasti ljudskih prava se traži od država da obezbede utočište žrtvama nasilja u porodici i VAW. Na primer, Komitet za eliminaciju diskriminacije žena, svojom Opštom preporukom 19 (1992) za jačanje primene Konvencije za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), preporučuje da „Države ugovornice treba da uspostave ili podrže službe za pomoć žrtvama nasilja u porodici, silovanja, seksu-

13 Nacrt strategije za finansiranje lokalnog nivoa vlasti na Kosovu, koji je sačinila Radna grupa Ministarstva finansija za fiskalnu decentralizaciju, revidiran septembra 2015. godine.

14 Centri za socijalni rad bi trebalo da deluju kao glavni državni pružaoci socijalnih usluga. Prema Zakonu o socijalnim i porodičnim uslugama, oni pružaju neposredno socijalno staranje, savetovanje ili u posebnim slučajevima materijalnu pomoć za lica u stanju socijalne potrebe. Neposredno socijalno staranje podrazumeva pružanje pomoći oko kućnih poslova, lične nege, kretanja i vršenje nadzora. Može se obezbediti u kuci samog lica, posebnom centru za dnevni boravak ili nekoj rezidentnoj instituciji. Savetovanje je sistematski proces pružanja informacija, saveta i uputstava u cilju ukazivanja pomoći pojedincu ili porodici radi poboljšanja njihovih socijalnih ili međuljudskih prilika. A materijalna pomoć znači obezbeđenje novca, privremenog smeštaja i ishrane, plaćanja lekarskih troškova, odeća i obuća ili sve druge materijalne potrepštine hitne prirode za koje ne postoji drugi izvor na raspolaganju. Vidi član 1. Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama.

15 Isto.

16 Vidi Koncept MRSZ-a za revidiranje Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama, februar 2019. godine, koji se može naći na <http://www.komfkosova.org/wp-content/uploads/2019/03/Koncepti-Dokumenti-p%C3%ABr-Sh%C3%ABrime-Sociale-dhe-Familjare-Shkurt-2019.doc>

17 Isto.

18 Kosovski Zakon o socijalnim i porodičnim uslugama, član 8.

19 Vidi još projekat podrške EU Ministarstvu za rad i socijalnu zaštitu za jačanje mehanizma za sprovođenje decentralizacije socijalnih usluga: analiza decentralizacije i zakona: put za poboljšanje pružanja socijalnih usluga na Kosovu, Čosaj-Mustafa, Ariana i Dibrani, Selvete, 2015. Vidi takođe kosovski Zakon o socijalnim i porodičnim uslugama, 2005. godine i izmenjen i dopunjen zakon iz 2012. godine.

20 Zakon o socijalnim i porodičnim uslugama, član 8., stavovi 4, 5, 6.

21 Mapiranje servisa za podršku žrtvama nasilja nad ženama na Kosovu, Projekat Saveta Evrope: „Jačanje borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici na Kosovu”, 2017., koji se može naći na <https://rm.coe.int/seminar-Prishtina/Prishtinë-report-eng/16807316df>

22 Takođe citirano i u „Pristup pravosuđu žrtvama rodnog zasnovanog nasilja na Kosovu: okončanje nekažnjivosti za počinioc”, projekat koji je finansirala EU, a realizovali KIPRED, Artpolis i GLPS, 2018.

alnog napastvovanja i drugih oblika rodno zasnovanog nasilja, koje bi trebalo da uključuju utočišta, posebno obučene zdravstvene radnike, rehabilitaciju i pružanje saveta.” Komitet je prepoznao da su prihvatilišta/sigurne kuće važan deo mera koje države treba da podrže u osiguravanju bezbednosti i sigurnosti onih koji su preživeli nasilje u porodici. Komitet je dalje pozvao države da preduzmu i niz pravnih i drugih mera neophodnih za pružanje delotvorne zaštite žena od rodno zasnovanog nasilja, uključujući i putem obezbeđivanja mera zaštite, savetovanja, rehabilitacije i usluga podrške ženama koje su žrtve nasilja ili koje su izložene riziku od nasilja.²³ U skladu sa Ustavom Kosova, CEDAW se smatra direktno primenljivim standardom ljudskih prava u kosovskom zakonodavstvu i u slučaju bilo kakvog sukoba konvencija poništava i zamenjuje bilo koju lokalnu odluku koju su doneli organi javne vlasti uključujući i sudove.²⁴ Prema tome, napredni standardi za zaštitu ljudskih prava su direktno primenjivi na Kosovu u skladu sa članom 22. Ustava Kosova, pri čemu se takvim smatraju noviji napredni međunarodni standardi predviđeni Konvencijom SE o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (poznatom kao Istanbulska konvencija).

— Nadalje, Istanbulska konvencija koja je stupila na snagu 2014. godine predviđa da institucije u skladu sa članom 23. Konvencije treba da “... preduzmu sve neophodne zakonodavne ili druge mere i omoguće otvaranje, u dovoljnom broju, odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća za bezbedan smeštaj i da proaktivno pristupe žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj deci.” Kosovska Nacionalna strategija i Akcioni plan za borbu protiv nasilja u porodici (za period od 2016–2020. godine) takođe sadrže zahteve Istanbulske konvencije u okviru svojih ciljeva.²⁵

— Uopšteno govoreći, postoji saglasnost u vezi sa tim da Kosovo ima dovoljno zakona i politika da konkretnije pomaže i štiti žrtve nasilja u porodici. Nacionalni mehanizam za upućivanje posebno se bavi potrebama žrtava nasilja u porodici i žrtava trgovine ljudima. Međutim, upućivanjem nisu predviđeni posebni postupci koje treba primeniti u pružanju pomoći žrtvama silovanja i drugih oblika zlostavljanja. Uz to, ne postoji SOP kojom se detaljno obrazlaže upućivanje žrtava silovanja, kao ni centar za žrtve silovanja ili centar za upućivanje koji bi odgovorio na potrebe žrtava silovanja. U većini slučajeva, sigurne kuće koje pružaju pomoć žrtvama nasilja u porodici privremeno pomažu i u tim slučajevima. Pošto je Kosovo takođe sprovelo opsežnu reviziju krivičnog zakonika i tek je nedavno donelo novi Krivični zakonik Kosova, u aprilu 2019. godine, potrebno je u skladu sa tim revidirati postojeće politike kao što su SOP, kako bi se uključila pomoć žrtvama nasilja u porodici, silovanja (uključujući silovanje u braku), seksualnog uznemiravanja u skladu sa novom definicijom nasilja u porodici, silovanja i seksualnog uznemiravanja u Krivičnom zakoniku Kosova. Bilo kakve promene u SOP, uključujući i nedavne promene definicije krivičnog dela nasilja u porodici u Krivičnom zakoniku Kosova iz 2019. godine, takođe bi trebalo da budu sadržane u šemama za upućivanje slučajeva.

23 Vidi studiju sačinjenu uz podršku UNWOMEN “Sigurna kuća za žene i devojke koje su u riziku od nasilja ili su doživele nasilje” kanadske Mreže sigurnih ženskih kuća i skloništa na <http://www.endvawnow.org/uploads/modules/pdf/1363538451.pdf>. Strane 70 i 71

24 Vidi član 22. Ustava Republike Kosovo koji se može naći na <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Constitution1Kosovo.pdf>

25 Može se naći na <https://abgj.rks-gov.net/>.

3. Najvažniji nalazi sa fokus grupa i iz poseta na terenu

3.1 Nadležnosti sigurnih kuća u pružanju pomoći ženama žrtvama NuP

Na Kosovu trenutno funkcioniše devet sigurnih kuća koje vode nevladine organizacije od kojih je sedam sigurnih kuća koje pružaju usluge ženama žrtvama nasilja u porodici i njihovoj deci.²⁶ Pored toga, jedna sigurna kuća pruža usluge ženama žrtvama trgovine ljudima, a jedno prihvatilište nudi usluge deci koja su u stanju potrebe, odnosno deci žrtvama zlostavljanja uključujući decu žrtve nasilja u porodici kada se ukaže potreba.²⁷

Na Kosovu funkcionišu sledeće sigurne kuće:

1. Centar za zaštitu žena i dece u Prištini/Prishtinë
2. Raba Voca sigurna kuća za žene i decu u Mitrovici
- 3.
4. Centar za dobrobit žena u Peći/Peja
5. Sigurna kuća u Đakovici/Gjakova
6. Centar za prihvat žena i dece u Prizrenu
7. Sigurna kuća Liria u Gnjilanu/Gjilan
8. Nada i domovi za decu u Prištini/Prishtinë
9. Centar za zaštitu žrtava i sprečavanje trgovine ljudima u Prištini/Prishtinë
10. Sigurna kuća za žene u Zubinom Potoku

— Sigurne kuće navedene gore pokrivaju sledeće regione na Kosovu: Peć/Peja, Gnjilane/Gjilan, Đakovica/Gjakovës, Prizren, Priština/Prishtinë (tri sigurne kuće), Zubin Potok (uključujući region Severne Mitrovice), Uroševac/Ferizaj²⁸. Sa gornjeg spiska sigurnih kuća, sedam sigurnih kuća se fokusiraju na pomaganje ženama žrtvama nasilja u porodici i njihovoj deci²⁹, jedna sigurna kuća pruža pomoć devojkama i dečacima starosti od tri do 18 godina (uključujući i dečake starije od 12 godina koji ne mogu da borave u drugim sigurnim kućama nakon navršene 12 godina), a jedna sigurna kuća posebno je namenjena ženama i devojkama žrtvama trgovine ljudima. U načelu, sigurne kuće za žene pružaju žrtvama siguran smeštaj, informacije i savete, individualno savetovanje za žrtve, grupe za podršku i samopomoć, pomoć na terenu, pravne savete, medicinske i zdravstvene usluge, kao i zagovaranje ekonomsk-

26 Muška deca moraju da napuste sigurnu kuću kada napune 12 godina starosti. Razgovor sa predstavnikom sigurne kuće, novembar 2019. godine. Nedostaju prihvatilišta za decu stariju od 12 godina, s obzirom da sigurne kuće u skladu sa pravilima MRSZ-a ne dozvoljavaju njihovo smeštanje zajedno sa majkama posle navršene 12 godina. U tim slučajevima, oni odlaze u poseban njima namenjen smeštaj, u neka druga specijalizovana prihvatilišta, ali odvajanje od porodice i dalje predstavlja izazov. Istanbulskom konvencijom se takođe traži da se u tim slučajevima preduzmu mere koje neće odvojiti decu od roditelja. Vidi takođe Procenu stepena primene kosovskih SOP za zaštitu od nasilja u porodici, Agencija za rodnu ravnopravnost, septembar 2019. godine, koja se može naći na [https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/Raport%20ABGJ%20-%20Versimi%20i%20nivelet\(1\).pdf](https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/Raport%20ABGJ%20-%20Versimi%20i%20nivelet(1).pdf)

27

28 Pored toga, još jedna sigurna kuća koju vodi kosovska Vlada, poznata kao Privremena sigurna kuća koja pruža usluge žrtvama trgovine ljudima koje su izložene visokom bezbednosnom riziku.

29 Sigurne kuće koje nude pomoć žrtvama nasilja u porodici, tj. ženama i njihovoj deci su: Centar za zaštitu žena i dece u Prištini/Prishtinë; Sigurna kuća Raba Voca za žene i decu u Mitrovici; Centar za dobrobit žena u Peći/Peja; Sigurna kuća u Đakovici/Gjakova; Centar za prihvat žena i dece u Prizrenu; Sigurna kuća Liria u Gnjilanu/Gjilan i Ženska sigurna kuća u Zubinom Potoku. Centar za zaštitu žrtava i sprečavanje trgovine ljudima u Prištini/Prishtinë pruža pomoć ženama i devojkama koje su žrtve trgovine ljudima, a Nada i domovi za decu u Prištini/Prishtinë pružaju pomoć dečacima i devojkama žrtvama raznih oblika zlostavljanja na Kosovu uzrasta od tri do 18 godina.

og osnaživanja u određenim slučajevima.³⁰ U nekoliko slučajeva sigurne kuće su izvestile da pružaju podršku u kriznim situacijama, telefonsko savetovanje, posredovanje i savetovanje za parove.³¹

— U poređenju sa standardima utvrđenim Istanbulskom konvencijom, broj sigurnih kuća i dalje je mali na nivou Kosova u celini. Shodno tome, u Istanbulskoj konvenciji i Eksplanatonom izveštaju uz nju preporučuje se da jedna sigurna kuća bude dostupna na 10.000 stanovnika.³² Istanbulskom konvencijom se takođe traži uspostavljanje odgovarajućih, lako dostupnih, kriznih centara za žrtve silovanja, odnosno centara za upućivanje žrtava seksualnog nasilja, kojih ima u dovoljno velikom broju da žrtvama obezbede: lekarske i forenzičke preglede, podršku za pretrpljene traume i dugoročno savetovanje za žrtve (član 25.). U stavu 142. Eksplanatnog izveštaja se preporučuje da jedan takav centar bude dostupan na svakih 200.000 stanovnika i da njihov geografski raspored bude takav da centri budu dostupni žrtvama kako u ruralnim oblastima tako i u gradovima.³³

— Sigurne kuće na Kosovu su licencirane i pružaju svoje usluge uz samo delimičnu finansijsku podršku MRSZ-a. Sigurne kuće koje vode nevladine organizacije pružaju privremeni smeštaj i zaštitu žrtvama do šest meseci, međutim, prijavljeni su brojni slučajevi da su žrtve često ostajale duže, u nekim slučajevima i do dve godine. Tako su sigurne kuće u Đakovici/Gjakovës i Gnjilanu/Gjilan takođe prijavile više slučajeva pružanja pomoći tokom reintegracije i dugoročnije rehabilitacije, uključujući i posredovanje kod opštinskih vlasti da obezbede zapošljavanje žrtava, kurseve za unapređenje veština, uglavnom kurseve za frizersku delatnost, pčelarstvo ili šivenje. Nekoliko sigurnih kuća kao što su one u Đakovici/Gjakovës i Gnjilanu/Gjilan takođe su izvestile da obezbeđuju socijalno stanovanje u slučajevima kada žrtve ne mogu da se vrate u svoje nasilne domove iz bezbednosnih razloga, a takođe pružaju pravnu pomoć i pomoć na sudu u predmetima koji se odnose na starateljstvo nad decom ili razvod.³⁴ Dugoročnija reintegracija i omogućavanje žrtvama da pronađu posao, stan i druga sredstva za samostalan život retki su primeri u drugim regionima Kosova i/ili drugim sigurnim kućama.

— Žrtve u sigurne kuće mogu da upute različite institucije, uglavnom je to kosovska policija, kao što je navedeno u kosovskim SOP, ali žrtve mogu i direktno da im se obrate.³⁵ Čini se da se direktno javljanje žrtava u sigurne kuće dešava retko, jer većinu pomoći žrtvama NuP pruža MRSZ kroz svoju podršku tek kada je žrtvu uputila kosovska policija, a sigurnim kućama se savetuje da svaki slučaj registruju preko policije.³⁶ Sigurne kuće koje vode NVO smeštaju žene do šest meseci, ali bilo je izveštaja da su pomagale ženama i u dužim periodima.³⁷ Trenutno dobijaju sredstva od MRSZ-a, donatora, a u nekim slučajevima im se obezbeđuje minimalna podrška opštinskih vlasti, uključujući finansijsku podršku, opremu ili renoviranje objekata sigurnih kuća.³⁸ Poziv MRSZ-a objavljuje se prema kriterijumima utvrđenim u Uredbi Ministarstva finansija o kriterijumima, standardima i procedurama za finansiranje nevladinih organizacija iz javnih sredstava.³⁹

30 Vidi str. 34 Izveštaja "Mapiranje servisa za podršku žrtvama nasilja nad ženama na Kosovu", Kancelarija SE na Kosovu, jun 2017. godine, koji se može naći na <https://rm.coe.int/seminar-Prishtina/Prishtine-report-eng/16807316df>

31 Isto.

32 Savet Evrope, Eksplanatorni izveštaj Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, strana 43, 2011, na: <https://rm.coe.int/16800d383a>

33 Vidi Krol i drugi za Savet Evrope, Mapiranje servisa za podršku žrtvama nasilja nad ženama na Kosovu, 2017.

34 Citirano iz analize "Pristup pravosuđu žrtvama rodno zasnovanog nasilja na Kosovu: okončanje nekažnjivosti za počiniocima" koju je finansirala Kancelarija EU na Kosovu, sproveli KIPRED, Artpolis i GLPS. Autorke su Ariana Čosaj-Mustafa i Donjeta Morina, 2019. godine, koja se može naći na https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/accessing_justice_for_victims_of_gender_based_violence_in_kosovo_eng.pdf. Vidi takođe Krol i drugi za Savet Evrope, Mapiranje servisa za podršku žrtvama nasilja nad ženama na Kosovu, 2017.

35 Postupak je utvrđen Standardnim operativnim procedurama za zaštitu od nasilja u porodici (SOP); preciziraju zakonom utvrđene uloge i nadležnosti svake institucije u zaštiti žrtava nasilja u porodici, poput kosovske policije, tužilaštva, zastupnika žrtava, centara za socijalni rad i sigurnih kuća, usvojene 2013. godine, Agencija za rodnu ravnopravnost, koje se mogu naći na <https://abgj.rks-gov.net/Portals/0/Procedurat%20Standarte%20t%20C3%AB%20Vprimit%20p%20C3%ABr%20Mbrojtje%20nga%20Dhuna%20n%20C3%AB%20Familje.pdf>

36 Razgovor sa predstavnicima sigurnih kuća.

37 Supra fusnota 4.

38 Razgovori sa predstavnicima sigurnih kuća, novembar i decembar 2019. godine

39 Može se naći u „Službenom glasniku Kosova“, na <https://gzk.rks-gov.net>

Uopšteno govoreći, sigurne kuće su definisane kao sigurno mesto gde se žrtvama nasilja u porodici i njihovoj deci pruža privremeni smeštaj, sigurnost, zastupanje i druge usluge. U dogovoru sa MRSZ-om, sigurne kuće pružaju multidisciplinarnе programe. Kao što je navedeno u analizi koja se odnosi na pružanje socijalnih usluga prema kosovskim zakonima, sigurne kuće mogu biti državne institucije i nevladine organizacije.⁴⁰ Takođe, sigurne kuće se smatraju privremenim smeštajem koji žrtvi pruža ne samo zaštitu već i pomoć u procesu oporavka od nasilja u porodici, kao i procesu rehabilitacije i reintegracije žrtve u društvo.⁴¹

3.2 Nadležnosti sigurnih kuća prema kosovskim SOP

— Većina predstavnika zainteresovanih strana i sigurnih kuća sa kojima su održani sastanci je potvrdila da su glavne utvrđene nadležnosti sigurnih kuća da pružaju pomoć ženama žrtvama nasilja i nasilja u porodici zasnovane na kosovskim Standardnim operativnim procedurama za zaštitu od nasilja u porodici, usvojenim 2013. godine.

— Mandat sigurnih kuća i detaljan opis uloga i nadležnosti institucija i NVO koje pružaju pomoć žrtvama nasilja u porodici na Kosovu navedeni su u kosovskim Standardnim operativnim procedurama za zaštitu od nasilja u porodici na Kosovu (SOP), usvojenim 2013. godine.⁴² Treba napomenuti da Kosovo trenutno nema nikakvu drugu politiku koja bi se odnosila na druge mehanizme upućivanja predviđene za žrtve ostalih oblika zlostavljanja, uključujući silovanje ili seksualno zlostavljanje, isključujući mehanizme upućivanja za žrtve trgovine ljudima. Isto tako, trenutno nema specijalizovanih sigurnih kuća za pomoć žrtvama silovanja, kao što su krizni centri za žrtve silovanja (KCS) ili centri za upućivanje žrtava seksualnog nasilja (CUSN) na Kosovu.⁴³ Predstavnici sigurnih kuća su potvrdili da bi žrtvama silovanja u hitnim slučajevima pomogle njihove sigurne kuće koje pružaju podršku žrtvama NuP.⁴⁴ Ukupno gledano, nedostatak ovih centara na Kosovu doveo je do mnogih problema vezanih za institucionalni odgovor kad su u pitanju žrtve seksualnog nasilja, uključujući neadekvatan odgovor pravosudnih institucija. Od 2015-2018. godine samo su 4 žrtve prijavile slučajeve silovanja na Kosovu.⁴⁵

— Sigurne kuće u skladu sa tim primenjuju procedure utvrđene kosovskim SOP za zaštitu od nasilja u porodici pri pružanju pomoći i usluga žrtvama nasilja u porodici. Primenjuju se četiri osnovna principa podeljena u sledeće četiri kategorije:

- a. identifikacija;
- b. upućivanje;
- c. zastupanje;
- d. rehabilitacija i integracija.

U praksi su sigurne kuće potvrdile da su ove kategorije zastupljene tokom čitavog procesa.⁴⁶

40 Isto, str.9.

41 SOP, str. 21.

42 Može se naći na <https://abgi.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/Publikimet%20ABGJ/Procedurat%20Standarte%20t%C3%AB%20Veprimit%20p%C3%ABr%20Mbrojtje%20nga%20Dhuna%20n%C3%AB%20Familje.pdf>

43 Vidi i „Pristup pravosuđu žrtvama rodno zasnovanog nasilja na Kosovu: okončanje nekažnjivosti za počiniocе,” 2018, KIPRED, Artpolis i GLPS.

44 Razgovor sa predstavnikom sigurne kuće iz Prištine/Prishtinë i Gnjilana/Gjilan.

45 Isto.

46 SOP, strana 25.

U skladu sa SOP, detaljni opisi uloga i nadležnosti su utvrđeni na sledeći način:

- a. Sigurne kuće danonoćno obezbeđuju sigurno mesto za žrtve nasilja u porodici;
- b. Sigurne kuće pružaju usluge žrtvama nasilja u porodici i njihovim izdržavanim članovima porodice, kad god je to potrebno;
- c. Žrtve se upućuju radi pružanja prihvata i usluga u odgovarajuće institucije od strane kosovske policije, centara za socijalni rad, zastupnika žrtava i drugih organa radi dalje podrške.
- d. Sigurne kuće obezbeđuju sigurno i pogodno okruženje, odeću; hranu, zdravstvene usluge i lekove, savetovanje i psihosocijalni tretman; pravne savete; poseban tretman za žrtve sa posebnim potrebama/invaliditetom, poseban prostor za rehabilitaciju žrtava; i druge različite aktivnosti po potrebi.⁴⁷

— Upućivanje započinje od trenutka kada sigurna kuća primi upućenu žrtvu; obezbedi inicijalno sigurno mesto i zbrinjavanje u prva 24 sata; poštuje vreme žrtve za razmišljanje (do 48 sati); reaguje na hitne potrebe žrtve za odećom, hranom, zdravstvenom zaštitom. Nakon toga sigurna kuća treba da pozove zastupnike žrtava radi pružanja usluge pravnog savetovanja, uključujući u vezi sa sudskim postupcima. Ako je žrtva dete, sigurna kuća takođe obaveštava centar za socijalni rad. Sigurna kuća pruža usluge i upućuje žrtve radi pružanja drugih usluga prema potrebi kao što su lekarski pregledi. Sigurna kuća je takođe dužna da zajedno sa žrtvom, kao i sa voditeljem slučaja Centra za socijalni rad, izradi Plan zbrinjavanja. Svaka sigurna kuća takođe imenuje voditelja slučaja za žrtvu. Ako žrtva odbije prihvata, pružaju se druge usluge. Takođe sigurna kuća treba da pripremi plan za pohađanje škole za decu koja su sa žrtvom, treba da kontaktira školu u okolini radi smeštanja dece, itd. Kada žrtva napusti sigurnu kuću, obaveštava porodicu, policiju, centre za socijalni rad i zastupnike žrtava.⁴⁸

— Sigurne kuće su potvrdile da u vezi sa upućivanjem i upravljanjem slučajevima ne postoji poseban priručnik o upravljanju slučajevima, ali sigurne kuće koriste detaljan opis koji im je obezbedilo MRSZ, u zasebnim obrascima koji detaljno opisuju postupanje sa žrtvama nakon što žrtvi bude ponuđeno utočište. Pripremljeno je deset obrazaca koji se odnose na saglasnost žrtve da joj sigurna kuća pruži pomoć sa pravilima i postupcima koji detaljno opisuju proces prihvata u sigurnu kuću, individualni plan za zbrinjavanje i pomoć žrtvi i opštu pomoć koja se pruža. Obrasci obuhvataju sledeće korake upućivanja i upravljanja slučajem:

— 1) obrazac za prijem; 2) obrazac za registrovanje ličnih stvari korisnika; 3) Izjava o dobrovoljnom boravku u sigurnoj kući; 4) obrazac saglasnosti za davanje ili razmenu informacija; 5) obrazac odobrenja za posete ili zdravstvene usluge; 6) obrazac za individualni plan zbrinjavanja za žrtvu; 7) registar poseta ili pruženih usluga; 8) Izjava o dobrovoljnom privremenom odlasku i dobrovoljnom odlasku; 9) obrazac za premeštaj ili otpuštanje i 10) spisak ličnih stvari koje je pribavila ili poklonila sigurna kuća (vidi kompletan spisak obrazaca u prilogu izveštaja). Iako su sigurne kuće izvestile da su u nekoliko slučajeva radnici CSR-a ili policija doveli u sigurnu kuću žrtvu koja nije prošla potpunu identifikaciju, sigurne kuće su dužne da popune gorenavedene obrasce i započnu pružanje pomoći u skladu sa ovim standardima koje je utvrdilo MRSZ.⁴⁹ U suprotnom, MRSZ neće nadoknaditi troškove koji su nastali jer se timovima MRSZ-a za praćenje dostavlja kompletna lista klijenata koji su dobili pomoć u sigurnim kućama, a broj klijenata treba da odgovara sredstvima koje je obezbedilo MRSZ.⁵⁰

— U sklopu individualnog plana sigurne kuće takođe pružaju kurseve za sve žrtve. Individualni plan sastoji se od opisa profesionalnog razvoja žrtve; da bi se poboljšale mogućnosti za zapošljavanje i integraciju u društvo. Tokom boravka žrtve u sigurnoj kući, žrtvi bi trebalo omogućiti da stupi u kontakt sa porodicom, rođacima i prijateljima. Ako se visoko rizične žrtve

47 Isto, strane 41 i 42.

48 SOP, strana 42.

49 Razgovor sa predstavnikom sigurne kuće u Prištini/Prishtinë, decembar 2019. godine

50 Komunikacija sa predstavnikom MRSZ-a, januar 2020. godine

susreću sa porodicom, susret prate zaposleni sigurne kuće, a porodični sastanci se održavaju u prisustvu policije. U slučaju da zaposleni sigurne kuće utvrde i procene pretnju po bezbednost žrtve, zaposlenih i drugih lica, sigurne kuće odmah kontaktiraju policiju. Sigurne kuće takođe prave dosijee za svaku primljenu žrtvu i obaveštavaju ih o pravilima sigurne kuće, uslugama koje se pružaju, rasporedu i bezbednosnim merama tokom boravka u sigurnoj kući. Sigurne kuće su obavezne da osiguraju da identitet i podaci žrtve ne budu otkriveni bez njenog/njegovog pristanka. Ako žrtva odbije pomoć i smeštaj u prihvatilištu, posledice i rizici ostanka izvan sigurne kuće žrtvi treba da budu objašnjeni, a njoj će se dodatno dati uputstva o preventivnim radnjama. Žrtva se obaveštava o nadležnim organima i brojevima za kontakt u slučaju rizika. Ako žrtva odbije pomoć, treba da bude obaveštena⁵¹ da će pomoć biti dostupna u budućnosti, kad god je to potrebno. Po potrebi sigurne kuće pružaju različite usluge žrtvama. Sigurne kuće su obavezne da pruže psihosocijalnu podršku, ako je potrebno, putem psiholoških tretmana u pojedinačnim i grupnim sesijama.⁵² Sigurne kuće su potvrdile da pružaju ove usluge.

U skladu sa Aneksom 14 SOP, sigurne kuće su obavezne da primenjuju utvrđenu kontrolnu listu tokom pružanja pomoći žrtvama nasilja u porodici.

3.3 Kontrolna lista za sigurne kuće prema SOP

- ✓ Odgovoriti na osnovne potrebe žrtve po dolasku žrtve u sigurnu kuću;
- ✓ Obezbediti hranu, odeću i lekarsku negu;
- ✓ Žrtva se upućuje u zdravstvene ustanove radi drugih medicinskih usluga kada je potrebno;
- ✓ Ako je žrtva dete, upućivanje u zdravstvenu ustanovu vrši se u prisustvu predstavnika Centra za socijalni rad;
- ✓ Žrtva se obaveštava o njenim pravima;
- ✓ Žrtva se obaveštava o pravilima sigurne kuće, uslugama koje se pružaju, rasporedu i bezbednosnim merama tokom smeštaja u sigurnoj kući;
- ✓ Ako žrtva odbije smeštaj u sigurnoj kući: žrtvi se objašnjavaju posledice i rizici boravka izvan sigurne kuće.
- ✓ Žrtvi se takođe nude saveti o preventivnim radnjama;
- ✓ Žrtvi se nude saveti koji se pružaju prilikom traženja naloga za zaštitu ako je potrebno;
- ✓ Vršiti se identifikacija i procena da li postoji rizik za sigurnost žrtve, osoblja sigurne kuće i drugih;
- ✓ Kosovska policija i drugi organi se obaveštavaju kada je rizik identifikovan;
- ✓ Određuje se voditelj slučaja u sigurnoj kući;
- ✓ Otvara se dosije slučaja;
- ✓ Dosije, koji sadrži podatke o žrtvi, se čuva kao poverljiv;
- ✓ Poštuje se vreme za razmišljanje od 48 sati za novoupućenu žrtvu u sigurnu kuću;
- ✓ Individualni plan za žrtvu napravljen zajedno sa žrtvom, voditeljem slučaja u sigurnoj kući i voditeljem slučaja u CSR-u;
- ✓ Usluge se pružaju na osnovu individualnog plana žrtve;

51 Strane 88 i 89 SOP.

52 Isto.

- √ Ostale usluge u zajednici su koordinirane da bi se pomoglo u reintegraciji žrtve;
- √ Zastupnici žrtava su obavješteni kako bi pružili pravne savete u vezi sa sudskim postupcima;
- √ Kontaktirana je škola ili MPNT (Ministarstvo prosvete, nauke i tehnologije) radi koordinacije pohađanja škole za decu žrtve;
- √ Žrtve se upućuju u Centar za socijalni rad kada su žrtvama potrebne administrativne usluge i lični dokumenti;
- √ Omogućen je kontakt žrtve sa porodicom, rođacima i društvom;
- √ Spoljni kontakti se prate iz bezbednosnih razloga kada su žrtve klasifikovane kao rizične;
- √ Omogućeni su susreti sa porodicom i drugima u pratnji policije;
- √ Premeštaj žrtve iz jedne sigurne kuće u drugu vrši se u skladu sa sporazumima među sigurnim kućama i na osnovu novih potreba;
- √ Premeštaj u drugu sigurnu kuću realizuje se ako ga je odobrio Departman za socijalnu zaštitu (Ministarstvo za rad i socijalnu zaštitu);
- √ Žrtva se otpušta iz sigurne kuće sa rešenjem sigurne kuće i voditelja slučaja Centra za socijalni rad i uz saglasnost žrtve;
- √ Policija i zastupnici žrtava se obavestavaju o otpustu žrtve iz sigurne kuće.

— Ove nadležnosti su takođe detaljno sadržane u minimalnim standardima za pružanje socijalnih i porodičnih usluga MRSZ-a.⁵³ Većina sigurnih kuća se u praksi pridržava pomenute kontrolne liste što svake godine prati MRSZ. Na osnovu Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama, Ministarstvo je osnovalo Jedinicu za praćenje/inspekciju pružanja socijalnih i porodičnih usluga, koja je zadužena za ocenu kvaliteta pružanja socijalnih i porodičnih usluga u vladinom i nevladinom sektoru.⁵⁴ MRSZ se takođe stara putem praćenja o usklađenosti aktivnosti i poštovanju postojećih nacionalnih i međunarodnih zakonskih zahteva, minimalnih standarda za socijalne i porodične usluge i poštovanju Etičkog kodeksa pružalaca socijalnih usluga. Nadalje, neke sigurne kuće su izvestile da često pomirenje žrtava sa učiniocima nasilja u porodici i dalje prevlađuje kod centara za socijalni rad ili drugih institucija uključenih u primenu SOP, često suprotno zahtevima i zakonskim procedurama detaljno utvrđenim u SOP, da bi se sačuvala „tradicionalna porodica.“⁵⁵ Ova situacija dovodi do toga da su sigurne kuće pod pritiskom da se pridržavaju procedura CSR-a za upravljanje slučajevima. Treba napomenuti da su se nedavno prijavljeni slučajevi žrtava nasilja u porodici koje je rešavao sistem krivičnog pravosuđa završili sa tragičnim posledicama uz smrt žrtava i njihove dece.⁵⁶ Ova situacija ukazuje na potrebu da se u pružanju institucionalnog odgovora i odgovora sigurnih kuća, te pomoći u slučajevima NuP, strogo primenjuje zakon, kao i procedure utvrđene u važećem zakonu i SOP, kao i da odgovor bude u skladu sa njima. Shodno tome, bilo kakve izmene SOP i izmene i dopune zakona, uključujući nedavne promene definicije krivičnog dela nasilja u porodici u Krivičnom zakoniku Kosova iz 2019. godine, treba da budu sadržane i u šemama upućivanja predmeta.⁵⁷

53 Razgovor sa zainteresovanim stranama, novembar 2019. godine

54 Koncept MRSZ-a o socijalnim i porodičnim uslugama, februar 2019. godine

55 Vidi Procenu stepena primene kosovskih SOP za zaštitu od nasilja u porodici, Agencija za rodnu ravnopravnost, septembar 2019. godine

56 Tokom 2018. i 2019. godine prijavljeno je 14 žrtava nasilja u porodici koje su ubili njihovi bivši partneri, muževi ili očevi. Podaci kosovske policije citirani u onlajn publikaciji Kosovo 2.0 u članku „Večne žrtve nasilja u porodici“, autorke Dardane Neziri, 18.06.2019. godine, koji se može naći na <https://kosovotwopointzero.com/en/the-eternal-victims-of-domestic-violence/>

57 Isto.

3.4 Druge smernice za NVO u pružanju pomoći i zaštite žrtvama NuP na Kosovu

— Pored uloga i nadležnosti sigurnih kuća navedenih u SOP i minimalnim standardima za pružanje socijalnih usluga MRSZ-a, u 2018. godini je pripremljen priručnik o upravljanju slučajevima za sigurne kuće čiji je cilj da se standardizuje pružanje pomoći i zaštite sigurnih kuća koje nude podršku samo žrtvama nasilja u porodici. Priručnik o upravljanju slučajevima urađen je uz podršku Kancelarije UN Women na Kosovu, a finansirala ga je Kancelarija EU u Prištini/Prishtinë i realizovala Sigurna kuća u Đakovici/Gjakovës.⁵⁸ Cilj ovog priručnika je da se poboljša i ojača odgovor pružalaca usluga u oblasti nasilja u porodici, odnosno sigurnih kuća za žrtve nasilja u porodici, u direktnom radu sa žrtvama nasilja u porodici. Svrha je i pružanje poverljive, delotvorne i profesionalne podrške žrtvama nasilja u porodici putem usredsređivanja na pružanje usluga kroz podršku u čijem je središtu žrtva. Nadalje, ovaj priručnik je urađen i za druge sigurne kuće i tokom 2018. godine je ponuđena jedna dvodnevna obuka za njegovu upotrebu sigurnim kućama koje nude pomoć žrtvama NuP.

— Njegova standardizovana upotreba od strane sigurnih kuća ostavljena je na volju pojedinačnim sigurnim kućama.⁵⁹ Uopšteno gledajući, nema postojećih priručnika o upravljanju slučajevima koje su pripremili MRSZ i drugi institucionalni akteri, a koji bi služili kao smernice sigurnim kućama za žrtve nasilja u porodici ili drugih oblika nasilja nad ženama u svakodnevnom pružanju pomoći.

— Pošto su sigurne kuće takođe često prvo mesto ulaska za žrtve, koje nudi sigurnost, pravnu i psihološku podršku, u priručniku se razmatra trenutno važeće kosovsko zakonodavstvo i njihove direktne nadležnosti detaljno opisane u kosovskim SOP za zaštitu od nasilja u porodici na Kosovu. Priručnik je takođe izrađen kao odgovor na procenjene potrebe sigurnih kuća za obukama o upravljanju slučajevima kako je utvrđeno u kosovskom Programu i Akcionom planu za borbu protiv nasilja u porodici (za period od 2016-2020. godine).⁶⁰ Ovaj priručnik pruža detaljna objašnjenja trenutnih najboljih praksi vezanih za međunarodne standarde o pružanju pomoći i zaštite žrtvama nasilja u porodici u skladu sa nedavnim događajima na međunarodnom planu u oblasti ljudskih prava, kao što su zahtevi Istanbulske konvencije, i daje objašnjenje osnovnih elemenata i smernice o kvalitetu UN-ovog Paketa osnovnih usluga za žene i devojčice izložene nasilju. Takođe daje kratki pregled svakodnevnog upravljanja slučajevima zasnovan na najboljim praksama za pružanje pomoći i zaštite u kosovskim sigurnim kućama, naročito postojećim standardima pomoći, na osnovu iskustva Sigurne kuće u Đakovici/Gjakovës.

Do sada nije prijavljeno da su sigurne kuće održale dodatne obuke na osnovu ovog priručnika.⁶¹

⁵⁸ Primerak se može dobiti od autorke.

⁵⁹ Razgovor sa predstavnikom sigurne kuće u novembru i decembru 2019. godine.

⁶⁰ Vidi Strateški cilj 4, Aktivnost A.4.16 kosovskog Programa i akcionog plana za borbu protiv nasilja u porodici (za period 2016-2020. godine), koji se može naći na <https://abgj.rks-gov.net/Portals/0/Strategija%20Komb%20C3%ABtare%20e%20RK%20p%20C3%ABr%20ombrojte%20nga%20dhuna%20ne%20familje%202016-2020.pdf>

⁶¹ Razgovori sa predstavnikom sigurne kuće u novembru i decembru 2019. godine

3.5 Inicijative za jačanje kapaciteta/obuke

— Prema Administrativnom uputstvu (AU) MRSZ-a br. 17/2013 za licenciranje pravnih lica/organizacija koje pružaju socijalne i porodične usluge, postupkom izdavanja dozvola za pruža- oće usluge sigurnih kuća i druga pravna lica koja nude porodične i socijalne usluge, pred- viđeno je više kriterijuma koje treba ispuniti. Ovim uputstvom se utvrđuju uslovi i kriterijumi koje organizacije treba da ispune u pružanju socijalnih i porodičnih usluga, organizovanje i rad komisija koje će sprovesti i utvrditi postupak licenciranja, izdavanje i odbijanje izdavanja licence, vrste licenci i visina naknade za licenciranje. Uputstvom se propisuje da je Generalni savet za socijalne i porodične usluge telo nadležno za održavanje profesionalnih standarda i discipline pružalaca usluga u oblasti socijalnih i porodičnih usluga i deluje kao organ regis- tracije za profesionalce koji pružaju socijalne usluge.

Shodno tome, u skladu sa članom 4. AU, organizacije koje traže licencu moraju da ispune sledeće kriterijume ili podnesu sledeće dokaze.

Sledeći kriterijumi treba da budu ispunjeni:

- a. izjave sa dokazima, uključujući iskustvo organizacije u pružanju usluga (tj. broj žrtava kojima su pružile pomoć u prošlosti), ključne aktivnosti i glavne klijente za koje su radile;
- b. potrebno je podneti dokument o pravnom statusu organizacije; dokaz o imeno- vanju rukovodioca organizacije;
- c. obavestiti organ nadležan za licenciranje o kvalifikacijama i iskustvu rukovodioca organizacije;
- d. dokazati kvalifikacije i iskustvo osoblja i dostaviti organizacionu šemu, uključujući biografije licenciranih pojedinačnih zaposlenih koji rade u organizaciji;
- e. dostaviti dokaz da najmanje dva zaposlena poseduju individualnu licencu uz srednjoškolsko stručno obrazovanje, a da su druga dva zaposlena pojedinačno licencirana uz osnovni nivo obrazovanja i
- f. dostaviti dokaz da organizacija ima dovoljno prostora da ponudi usluge za koje se prijavljuje.

— Nakon postupka licenciranja NVO za pružanje usluga žrtvama nasilja u porodici, u cilju povećanja kapaciteta pružalaca usluga, MRSZ je organizovalo paket obuka za NVO o detalji- ma minimalnih standarda za pružanje socijalnih i porodičnih usluga na Kosovu.⁶² MRSZ pruža obuke u koordinaciji sa drugim nadležnim institucijama za sprovođenje Standardnih opera- tivnih procedura za zaštitu od nasilja u porodici na Kosovu usvojenih 2013. godine. Sigurne kuće su izvestile da se broj dodatnih obuka, koje su MRSZ i ARR kontinuirano i redovno orga- nizovali i održavali, smanjivao tokom godina.⁶³ Međutim, tokom 2019. godine organizovan je niz obuka za različite institucije koje su uključene u pružanje usluga u skladu sa detaljnim nadležnostima predviđenim u SOP. Pošto su nevladine organizacije deo Nacionalnog sistema za upućivanje radi zaštite od nasilja u porodici prema SOP, obezbeđene obuke su bile namen- jene svim nadležnim institucijama uključujući sigurne kuće. Ne postoje posebne obuke kao takve koje za sigurne kuće pruža MRSZ.⁶⁴

— Obuke je organizovala i vodila Agencija za rodnu ravnopravnost zajedno sa centralnim nivoima MRSZ-a, kosovskom policijom, Državnim tužilaštvom - zastupnicima žrtava i Minis- tarstvom zdravlja i bile su namenjene NVO i drugim nadležnim institucijama koje su deo siste- ma upućivanja, uključujući socijalne radnike, zastupnike žrtava itd. Obuke su organizovane i

⁶² Razgovori sa predstavnikom sigurne kuće u novembru i decembru 2019. godine

⁶³ Isto.

⁶⁴ Komunikacija putem elektronske pošte sa predstavnikom MRSZ-a, januar 2020. godine

održavane tokom dva dana u regionu Prištine/Prishtinë (16-17. maja 2019.), regionu Mitrovice (maj 2019.), regionu Gnjilana/Gjilan (2-3. oktobra 2019.), regionu Prizrena (16-17. oktobra 2019.) i regionu Peći/Peja (12-13. Decembra 2019. godine).⁶⁵ Sadržaj obuke zasnovan je na detaljnim nadležnostima iz SOP kako bi se povećao učinak različitih institucija u primeni SOP. Prema MRSZ-u, ne postoji poseban priručnik koji je pripremila MRSZ o povećanju kapaciteta sigurnih kuća za upravljanje slučajevima niti bilo koje posebne smernice koje su pripremljene na osnovu SOP, a koje bi se posebno bavile izgradnjom kapaciteta sigurnih kuća.⁶⁶

— Na lokalnim opštinskim nivoima, prijavljeno je da opštine nisu sačinile godišnje strategije niti planove za unapređenje socijalnih usluga u svojim opštinama i nisu izdvojile posebne budžete za socijalne usluge, a u odsustvu konkretne donacije, pitanje finansiranja socijalnih usluga i dalje zavisi od političke volje pojedinih gradonačelnika, kojih u većini opština nema. Takođe, centri za socijalni rad zaostaju kad je reč o povećanju broja zaposlenih i nisu uspjeli da popune upražnjena radna mesta (na primer u slučajevima kada su socijalni radnici odlazili u penziju) što utiče na ukupno pružanje socijalnih usluga na lokalnom nivou. Većinu usluga na različitim lokalnim nivoima uglavnom nude nevladine organizacije. Pored toga, opštine kao takve nisu obezbedile obuke za socijalne usluge i inicijative za izgradnju kapaciteta na lokalnom nivou. Osim toga, navodi se da opštine nisu uspostavile plan sklapanja ugovora sa NVO koje pružaju socijalne usluge, što utiče i na održivost usluga i na interes NVO za rad u tim opštinama, a nisu ponudile ni obuke za profesionalno usavršavanje pružaocima socijalnih usluga. Primećeno je da profesionalni kapaciteti socijalnih radnika, tj. 93% zaposlenih u centrima za socijalni rad, ima univerzitetsku diplomu, ali samo 10% ima diplomu iz oblasti socijalnog rada, pri čemu samo 3% ima diplomu iz psihologije, a većina radnika su pravници, sociolozi i/ili pedagozi.⁶⁷ Praćenje rada sigurnih kuća je u nadležnosti MRSZ-a za NVO koje pružaju usluge i finansijski su podržane sredstvima MRSZ-a, pri čemu praćenje od strane opština skoro da i ne postoji.

— Ukupno gledano, većina predstavnika sigurnih kuća se saglasila da imaju redovne i kontinuirane obuke o upravljanju slučajevima, upućivanju slučajeva i kapacitetima za praćenje. Konkretno, sigurnim kućama bi bila potrebna dodatna podrška u upravljanju slučajevima, posebno vezana za postupke reintegracije i rehabilitacije i formulisanje šema upućivanja, što je u vezi sa radom sa opštinskim, centralnim strukturama, zatim za aktivnosti javnog zagovaranja koje obuhvataju preduzeća i regionalne centre za zapošljavanje, kao i za podršku kroz održivo finansiranje. Kada pružaju siguran smeštaj žrtvama, NVO kao pružaoci porodičnih i socijalnih usluga na Kosovu, ne treba da obuhvate samo obezbeđivanje osnovnih potrepština za žrtve koje napuštaju svoje domove zbog porodičnog zlostavljanja, već bi trebalo da obezbede i okruženje koje će pružiti podršku i pomoći da se žrtve pripreme za siguran i uspešan povratak u svoju zajednicu. Takođe je važno da se ove potrebe zadovolje na način kojim će se promovisati lična snaga, samostalne odluke i održiv plan za napuštanje odnosa u kome su zlostavljane.

65 Komunikacija putem elektronske pošte sa predstavnikom MRSZ-a, januar 2020. godine

66 Komunikacija putem elektronske pošte sa predstavnikom MRSZ-a, januar 2020. godine

67 Koncept MRSZ-a za revidiranje Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama, februar 2019. godine, koji se može naći na <http://www.komfkosova.org/wp-content/uploads/2019/03/Koncepti-Dokumenti-p%C3%ABr-Sh%C3%ABrbime-Sociale-dhe-Familjare-Shkurt-2019.doc>.

3.6 Održivo finansiranje za sigurne kuće

Postojeće sigurne kuće suočavaju se sa brojnim izazovima, od kojih je najvažniji nedostatak održivog finansiranja, jer se procenjuje da danas finansiranje iznosi oko 30% do 40%, a isključivo ga obezbeđuje MRSZ.⁶⁸ Ostatak se obično obezbeđuje kroz podršku donatora, kada postoji. Većina sigurnih kuća i dalje zavisi od donatora, a povremeno ih pomažu opštine malim iznosima sredstava, koji se kreću od 500 do 5.000 EUR.⁶⁹ Osim toga, sve donedavno nekoliko sigurnih kuća i dalje je plaćalo visoke troškove za račune za struju i vodu, jer ih elektroprivredna preduzeća i kompanije za vodosnabdevanje smatraju preduzećima. Nedavno je sigurna kuća u Prištini/Prishtinë javila da je prevazišla ovu prepreku i da više ne plaća račune za električnu energiju kao preduzeće.⁷⁰ Iako neke sigurne kuće ne plaćaju najamninu, jer su im opštine obezbedile zemljište, stambene objekte i/ili su donatori izgradili svoje kuće, kao što je to slučaj sa sigurnim kućama u Đakovici/Gjakovës, Gnjilanu/Gjilan i Prištini/Prishtinë, rečeno je da postojeće opštinske strukture na lokalnim nivoima retko podržavaju finansiranje sigurnih kuća ili pružaju samo minimalnu ad hoc podršku.

68 Isto. Takođe beleške iz razgovora na fokus grupi održanoj u Kancelariji Saveta Evrope u Prištini/Prishtinë sa relevantnim zainteresovanim stranama.

69 Razgovori sa predstavnicima sigurnih kuća, novembar i decembar 2019. godine

70 Beleške iz razgovora sa direktorkom Sigurne kuće u Prištini/Prishtinë, 04.12.2019. godine

4. Sledeći koraci u izradi smernica za sigurne kuće, koje se odnose na kvalitet

Da bi se sačinio detaljan pregled i predlog za upravljanje slučajevima za sigurne kuće za žrtve NuP na Kosovu, trebalo bi unaprediti sledeće oblasti navedene u nastavku i preduzeti sledeće korake:

- a. Treba konstatovati da sigurne kuće nude pomoć i zaštitu drugim žrtvama VAW na ad hoc osnovi, ali ne redovno, jer sigurne kuće koje imaju licencu za pružanje usluga uglavnom su licencirane za pružanje pomoći žrtvama NuP. U drugim slučajevima, priručnik treba da pruži i savete vezane za bezbednost i sigurnost žrtava i zaposlenih u sigurnim kućama i pored toga što priručnik treba da upućuje da se ne pruža pomoć u drugim slučajevima i da podstiče otvaranje posebnih sigurnih kuća. Takođe, nedavno prijavljeni slučajevi žrtava nasilja u porodici, koje su bile deo sistema pomoći i zaštite i u vezi sa kojima je postupao sistem krivičnog pravosuđa, završili su se sa tragičnim posledicama uz smrt žrtava i njihove dece.⁷¹ Ova situacija ukazuje na potrebu da se institucionalni mehanizmi koji pružaju pomoć žrtvama NuP i oni sigurnih kuća strogo savetuju u skladu sa zakonom i procedurama utvrđenim važećim zakonom i SOP.⁷² U slučaju da se SOP revidiraju i ponovo formulišu kako bi se uključile nove izmene predviđene Krivičnim zakonikom Kosova, noviji standardi predviđeni Istanbulsom konvencijom trebalo bi da budu sadržani u zaštiti i pomoći žrtvama nasilja i zlostavljanja u porodici. Priručnik o upravljanju slučajevima treba da bude u skladu sa ovim zahtevima i nedavnim izmenama i dopunama kosovskog sistema krivičnog pravosuđa.
- b. Sigurne kuće su obično saglasne u vezi sa daljim potrebama za obukom o šemama za upućivanje slučajeva, uključujući posebno fokusiranje na formulisane programe za rehabilitaciju i reintegraciju. Potrebni su dalji napor u smislu javnog zagovaranja u korist međuopštinske saradnje da bi se povećao iznos raspoloživih finansijskih sredstava i rad sa regionalnim centrima za zapošljavanje kako bi se povećale mogućnosti za zapošljavanje žrtava NuP. Primeri međuopštinske saradnje takođe bi trebalo da budu navedeni u Priručniku o upravljanju slučajevima kao oblici najbolje prakse.
- c. Kada Priručnik o upravljanju slučajevima bude izrađen, on treba detaljno da odražava zahteve važećih kosovskih zakona i postojeće dokumente javnih politika kao što su SOP i minimalni standardi MRSZ-a za pružanje porodičnih i socijalnih usluga na Kosovu. Pošto su mnogi zakoni i dokumenti javnih politika trenutno u procesu revizije, poput Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama, SOP za zaštitu od nasilja u porodici na Kosovu i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, smernice bi trebalo da obuhvate te promene ili izmene i dopune;
- d. Nadalje, nedavne promene definicije nasilja u porodici, seksualnog uznemiravanja, silovanja (uključujući silovanje u braku) u Krivičnom zakoniku Kosova iz 2019. godine, trebalo bi da budu sadržane u šemama za upućivanje slučajeva;

⁷¹ Tokom 2018. i 2019. godine prijavljeno je 14 žrtava nasilja u porodici koje su ubili njihovi bivši partneri, muževi ili očevi. Podaci kosovske policije citirani u onlajn publikaciji Kosovo 2.0 u članku „Večne žrtve nasilja u porodici“, autorka Dardane Neziri, 18.06.2019. godine, koji se može naći na <https://kosovotwopointzero.com/en/the-eternal-victims-of-domestic-violence/>

⁷² Isto.

- e. MRSZ bi trebalo da objavi i učini dostupnim široj javnosti (veb sajt MRSZ-a) novoizrađeni Priručnik o upravljanju slučajevima, kao i minimalne standarde za pružanje socijalnih i porodičnih usluga na Kosovu;
- f. Nadalje, svaki priručnik o upućivanju slučajeva treba da bude usvojen uz podršku MRSZ-a i njegovu primenu treba učiniti obaveznom za pružaoce usluge sigurnih kuća kako bi se osigurala njegova održivost kroz postupak licenciranja;
- g. Priručnik o upravljanju slučajevima treba da bude odraz prakse regionalnih i država članica EU u vezi sa postupkom upravljanja slučajevima (uključujući primere zemalja) i da sadrži primere međuopštinske saradnje, tj. modele saradnje na lokalnom nivou.
- h. Neke sigurne kuće su izvestile da su se suočile sa poteškoćama u zapošljavanju žrtava NuP jer poslodavci često odbijaju da ih zaposle iz bezbednosnih razloga i zbog straha od odmazde i pretnji bivših partnera žrtava. U skladu s tim, treba uključiti detaljan opis i modele reintegracije i rehabilitacije za dugoročne strategije upravljanja slučajevima. Treba predložiti davanje primera najbolje prakse i poređenja sa praksama upravljanja slučajevima na Kosovu;
- i. Nevladine organizacije koje licencira i finansira Ministarstvo stalno se žale na sredstva koja su im dodeljena tokom godina, a koja ostaju nepromenjena i ne uzimaju u obzir njihove potrebe zasnovane na klijentima da bi se na odgovarajući način izračunalo izdvojeno finansiranje. Postojeći pravni okvir takođe ne dozvoljava pokrivanje plata licenciranih pojedinaca koji rade u NVO koje su dobile podršku. Na primer, žrtve kojima pomažu pružaoци usluge sigurnih kuća ostaju u jednoj opštini, ali žrtve kojima se pomaže u širem regionu dolaze iz drugih opština. Treba predložiti oblike međuopštinske saradnje i najbolje prakse u skladu sa odredbama utvrđenim važećim kosovskim zakonom koje se odnose na međuopštinsku saradnju.⁷³
- j. Priručnikom o upravljanju slučajevima treba predložiti načine na koje se mogu podržati i pilotirati projekti socijalnih usluga sigurnih kuća i osmisliti projekti socijalnih preduzeća i drugih organizacija kao podrška žrtvama NuP.⁷⁴

⁷³ Vidi Zakon br. 04/1 –010 o međuopštinskoj saradnji, koji se može naći na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2749>

⁷⁴ Vidi Podrška EU Ministarstvu za rad i socijalnu zaštitu za jačanje mehanizma za sprovođenje decentralizacije socijalnih usluga: analiza decentralizacije i zakona: put za poboljšanje pružanja socijalnih usluga na Kosovu, Čosaj-Mustafa, Ariana i Dibrani, Selvete, 2015.

5. Sledeći koraci u procesu izrade nacrtu smernica za sigurne kuće

1. Organizovati i održati radionicu sa zainteresovanim stranama koje su bile predmet procene kako bi se predstavili nalazi izveštaja o proceni potreba.
2. Organizovati i formirati radnu grupu sastavljenu od zainteresovanih strana u čijem će sastavu biti predstavnici MRSZ-a i nadležnih departmana kao što su: Departman za socijalnu zaštitu, Odeljenje za socijalne i porodične usluge, najmanje dva predstavnika Generalnog saveta za socijalne i porodične usluge, uključujući predstavnika NVO, predstavnike sedam regionalnih direktora Centara za socijalni rad i sedam voditelja slučaja, tj. socijalnih radnika, predstavnike sigurnih kuća koje pokrivaju sedam regiona na Kosovu, jednog predstavnika kosovske Agencije za rodnu ravnopravnost i predstavnika Kancelarije nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici.
3. Radna grupa treba da razmotri postojeće dokumente za pomoć i zaštitu žrtava nasilja u porodici na Kosovu, pregled sadržaja Priručnika o upravljanju slučajevima i potvrdi pripremljeni sadržaj u kasnijoj fazi.
4. Mogle bi da se obave dalje posete sigurnim kućama koje nisu bile predmet procene u prvom krugu sastanaka u Mitrovici, regionu Peći/Peja i Prizrenu radi praćenja praksi upravljanja slučajevima i praćenja određenog broja konkretnih slučajeva i praksi dotičnih sigurnih kuća u pogledu praktičnih znanja, kako bi se dalje potvrdio sadržaj pripremljenog Priručnika o upravljanju slučajevima.

Spisak literature

Relevantni zakoni, podzakonski akti i strateški dokumenti:

1. Zakon o socijalnim i porodičnim uslugama br. 02/L-17, koji se može naći na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2447>;
2. Zakon o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-17 o socijalnim i porodičnim uslugama, koji se može naći na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2447>;
3. Zakon br. 03/L-182 o zaštiti od nasilja u porodici na Kosovu, 2010., koji se može naći na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2691>
4. Zakon br. 03/ L - 040 o lokalnoj samoupravi koji se može naći na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2530>;
5. kosovski Zakon br. 03/L-049 o finansiranju lokalne samouprave koji se može naći na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2525>;
6. Nacionalna strategija i Akcioni plan Kosova za borbu protiv nasilja u porodici (za period od 2016-2020. godine) koji se može naći na http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/STRATEGJIA_KOMB%C3%8BTARE_E_RE-PUBLIK%C3%8BS_S%C3%8B_KOSOV%C3%8BS_P%C3%8BR_MBROJTJE_NGA_DHUNA_N%C3%8B_FAMILJE.pdf;
7. Ustav Kosova koji se može naći na <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Constitution1Kosovo.pdf>
8. Strateški plan Ministarstva za rad i socijalnu zaštitu (MRSZ) za period od 2018-2022. godine (dostupan onlajn samo na albanskom jeziku) na <https://mpms.rks-gov.net/en/wpdm-package/strategjia-sektoriale-2018-2022/>;
9. Koncept MRSZ-a za revidiranje Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama, februar 2019. godine koji se može naći na <http://www.komfkosova.org/wp-content/uploads/2019/03/Koncepti-Dokumenti-p%C3%ABr-Sh%C3%ABrime-Sociale-dhe-Familjare-Shkurt-2019.doc>
10. Administrativno uputstvo Vlade br. 17/2013 za licenciranje pravnih lica/organizacija koje pružaju socijalne i porodične usluge koje se može naći na <https://mpms.rks-gov.net/en/wpdm-package/udhezimi-administrativ-nr-17-2013-pdf/?wpdmdl=1355>
11. Uredba Ministarstva finansija br. - 04/2017 o kriterijumima, standardima i procedurama za finansiranje NVO iz javnih sredstava koja se može naći na https://www.mbpzhr-ks.net/repository/docs/2018_rregullorja_MF_Nr_042016_per_perkrahe_te_OJQve_dhe_manuali.pdf;
12. Standardne operativne procedure za zaštitu od nasilja u porodici (SOP) koje se mogu naći na https://www.psh-ks.net/repository/docs/Procedurat_Standarde_te_Veprimit_per_Mbrojtje_nga_Dhuna_ne_Familje.pdf;

Relevantni izveštaji:

1. Pristup pravosuđu žrtvama rodno zasnovanog nasilja na Kosovu: okončanje nekažnjivosti za počinioce, EU, sačinio KIPRED, finansirala Kancelarija EU na Kosovu, 2018. godine koji se može naći na https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/accessing_justice_for_victims_of_gender_based_violence_in_kosovo_eng.pdf
2. Procena stepena primene kosovskih SOP za zaštitu od nasilja u porodici, Agencija za rodnu ravnopravnost, septembar 2019. godine koji se može naći na [https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/Raporti%20ABGJ%20-%20Versi-mi%20i%20nivelit\(1\).pdf](https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/Raporti%20ABGJ%20-%20Versi-mi%20i%20nivelit(1).pdf)
3. Savet Evrope, Eksplanatorni izveštaj Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, strana 43, 2011, na: <https://rm.coe.int/16800d383a>
4. Podrška EU Ministarstvu za rad i socijalnu zaštitu za jačanje mehanizma za sprovođenje decentralizacije socijalnih usluga: analiza decentralizacije i zakona: put za poboljšanje pružanja socijalnih usluga na Kosovu, Ćosaj-Mustafa, Ariana i Di-brani, Selvete, 2015
5. Koncept MRSZ-a za revidiranje Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama, februar 2019. godine koji se može naći na <http://www.komfkosova.org/wp-content/uploads/2019/03/Koncepti-Dokumenti-p%C3%ABr-Sh%C3%ABrime-Sociale-dhe-Familjare-Shkurt-2019.doc>;
6. Mapiranje servisa za podršku žrtvama nasilja nad ženama na Kosovu, Projekat Saveta Evrope: "Jačanje borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici na Kosovu, 2017. godine, koji se može naći na <https://rm.coe.int/seminar-Prishtina/Prishtinë-report-eng/16807316df>;
7. Studija sačinjena uz podršku UNWOMEN "Sigurna kuća za žene i devojke koje su u riziku od nasilja ili su doživele nasilje" kanadske Mreže sigurnih ženskih kuća i skloništa na: <http://www.endvawnow.org/uploads/modules/pdf/1363538451.pdf>

Aneks I

Vladino Administrativno uputstvo br. 17/2013 za licenciranje pravnih lica/organizacija koje pružaju socijalne i porodične usluge, koje se može naći na <https://mpms.rks-gov.net/en/wpdm-package/udhezimi-administrativ-nr-17-2013-pdf/?wpdmdl=1355>

Može se naći na - prekopirajte hipervezu direktno u pretraživač na internetu da osigurate otvaranje hiperveze. Takođe je upućeno elektronskom poštom sa revidiranim izveštajem o proceni potreba!

Napomena:

- Svi dokumenti analizirani za potrebe ovog izveštaja (javne politike/zakoni, SOP, smernice itd.) navedeni su u potpunom spisku literature sa hipervezama koje su priložene za direktan pristup.
- U vezi sa traženim spiskom obuka koje MRSZ nudi sigurnim kućama, vidi deo o potrebama sigurnih kuća za obukama u tekstu gore, u odeljku o glavnim nalazima analize.
- U vezi sa drugim dokumentima, ako postojeći priručnici/smernice MRSZ-a za pružanje usluga žrtvama VAW i NuP [*prim.prev.: rečenica nije završena*]. Shodno tome, takvi dokumenti ne postoje. MRSZ je obezbedilo obuke zasnovane isključivo na obavezama i nadležnostima predviđenim kosovskim SOP za zaštitu od nasilja u porodici, a u vezi sa nadležnostima CSR-a i sigurnih kuća. Ako se ukaže potreba, nadležnosti sigurnih kuća i CSR-a se mogu prekopirati iz SOP, sačuvati u dokumentu i poslati timu kao prilog u e-pošti.

SRP

www.coe.int

Savet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Ona obuhvata 47 zemalja-članica, od kojih su njih 28 članice Evropske unije. Sve zemlje-članice Saveta Evrope pristupile su Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava, ugovoru koji ima za cilj zaštitu ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadzire sprovođenje Konvencije u zemljama-članicama.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE